

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

1888-89

DAGNY

TIDSKRIFT FÖR SOCIALA OCH LITERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET.

1889.

FÖRSTA HÄFTET.

INNEHÅLL:

Frithiof Holmgren. Mod! Poem.
A. K—dt. Nya Idun.
G. Hjelmerus. Parisersalonger på 1700-talet.
Ellen Key. Ernst Ahlgren.
Lea. Liten återblick.
Fredrika-Bremer-Förbundets meddelanden:
Arbetsområden för kvinnor.
Hvarjehanda i kvinnofrågan.

Pris pr årgång:

För Förbundets medlemmar	kr. 2,50.
	För icke medlemmar

Ränte- och Kapital-Försäkringsanstalten

i Stockholm emottager i helt Krontal penningar till beredande af *Lifränta* (pension) eller *Kapital* att lyftas på en gång vid uppgifven ålder. Kontoret, N:r 5 Stora Nygatan, hålles öppet alla söckendags förmiddagar kl. 11—2 samt onsdagar 5—6 e. m.

För i Stockholm bosatta obemedlade personer, som insätta medel för att bereda lifränta, betalar Fosterländska Föreningen förvaltningsavgift samt för insatser, ej öfverstigande under ett år 50 Kr., *Tjugu* procent såsom premium; hvarigenom för hvarje sålunda insatta 5 Kr. i boken införes dessutom En Krona.

Hufvudkontor: Malmorgsgatan 5.

Fredrika-Bremer-Förbundets hemstudier.

Ledning för hemstudier inom olika ämnen lemnas af Fredrika-Bremer-Förbundet.

Ledningen innefattar:

- 1) *Allmänna råd eller anvisningar rörande litteratur*, afgift 1 kr.
- 2) *Studieplan*, 5 "
- 3) *Råd och fortsatt ledning*, hvarvid lärjungen har rätt att hvar fjortonde dag insända en skriftlig uppsats och förfrågningar.
Afgift för halfår för hvarje ämne 15 "
Närmare upplysningar meddelas genom Fredrika-Bremer-Förbundets byrå.

DAGNY

MÅNADSBLAD

FÖR

SOCIALA OCH LITERÄRA INTRESSEN

UTGIFVET AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

1889.

NORRKÖPING 1889.
M. W. WALLBERG & Co BOKTRYCKERI.

DAGNY

MANADSBLAD

1880

SOCIALA OCH LITÄRA INTERSEN

FREDBRUKA-BREMER-FÖRBUNDET

1880

NYA FÖRLAGS FÖR BOKHÅNDLAREN
M. W. WALLBERG & SÖNER

Mod!

Du skall känna dubbel kraft,
 När du djärf med båda händer
 Ej med en och en i sender,
 Griper tag i hammarns skaft.

Tusendubblas skall ditt mod,
 När du märker tusen andra
 Glad i dina fotspår vandra
 Och ej stanna, der du stod.

Allra starkast blir du då,
 När de öfverge dig alla,
 Och när alla stöttor falla,
 Som din svaghet litat på.

Frithiof Holmgren.

Nya Idun.

Ett par unga tjänarinnor gå med sina ljuständare och sprida upplysning i de stora rummen. En annan kvinlig ungdom står i tamburen för att hänga upp kapporna, en fjärde har hand om försäljandet af biljetter till supén, en femte dukar det präktiga tebordet, och när dörren öppnas till serveringsrummen och köket, ser man genom springan idel unga, blomstrande ansigten.

Se så, nu öppnas tamburdörren och in knogar en karl med en stor tafla; hans grofva bas höres nästan med en viss häpnad af de damer, som stå derinne i salongen och placera stafflier, drapera purpurfärgade tyger och flytta reflexlamporna för att få konstafdelningen så presentabel som möjligt. Man hör eljest under dessa aftnar ingen manlig stämma. Lokalen är nämligen hushållsskolan vid Jacobsbergsgatan, sällskapet Nya Idun eller kvinliga Idun, och tiden en lördagskväll, den första i månaden.

Det är tre år sedan detta sällskap, som nu räknar ett hundra trettio medlemmar, bildades. Det skedde på det enklaste sätt i världen. Några damer, fyra eller fem voro samlade i ett elegant hem i Villastaden en lördags afton. Man kom öfverens om, att man kunde vara tillsammans med stort lugn, efter som herrarne voro på Idun och således ej behöfde sitta hemma och sakna sina fruar. Kvinnorna äro nu så inbilska!

"Men", inföll värdinnan, "hvarför skola herrarne ensamma ha fördelen af ett intelligent kotteri, der de en gång i månaden kunna uppfriska sig med intressanta samtal, föredrag, musik och litet sällskapstrefnad. Hvarför kunna icke också vi bilda en klubb, ett kvinligt Idun?"

Eget nog blef det ingen opposition, bara ett odeladt bifall.

Det var uppslaget. Två månader derefter var sällskapet bildadt med en nämnd af tjugo medlemmar, hvaribland ordförande, vice ordförande, kassaförvaltare, sekreterare och värdinnor. Inom kort var lokal hyrd och stadgar diskuterade, antagna och tryckta.

Till nämndens pligter hör att förrätta inval af nya medlemmar, hvilka måste föreslås af två anmälare inom sällska-

pet. Valen förrättas med bruna och hvita bönor, och en enda af de förstnämnda stänger porten för aspiranten.

Afgifterna äro mycket billiga. En krona i inskrifningsafgift, tre kronor i årsafgift och för öfrigt, hvarje gång man vill närvara vid supén, åttiofem öre — säger 85 öre, — jag upprepar det, för deras skull, som icke kunna tro, att man för det priset kan få en särdeles god supé eller sexa, med delikata varma rätter och mjölk klockan half tio, och dessutom ett rikt försedt tebord strax man kommer. Och nu kommer man.

Ljusen äro ändtligen tända i de stora, trefliga rummen, hvilka enligt hushållsskolans lifsprincip äro prydda här och der med kristliga emblemer. En ofantlig salong, egentligen två rum sammanslagna till ett, der pianot står och tafvelutställningen för aftonen är anbragt. Der innanför matsalen och vidare ett förmak för dem som hellre än att lyssna till musik eller föredrag önska tillbringa kvällen med mera privat samspråk. För öfrigt må man gifva Nya Idun det beröm, att der finnes intet kottoriväsen. Stämningen är allmänt vänlig och de flesta dragas till salongen.

Och så börjar aftonen.

Den ena efter den andra af nämnden infinner sig klockan half sju. Det är ett kamratligt möte, muntert och hjärtligt. Så snart ett tillräckligt antal, det vill säga minst tio, hunnit anlända, innesluter man sig i matsalen, och der kring det stora mörka ekbordet, omgifvet af högkarmade stolar, afhandlas sällskapet angelägenheter, granskas de anmäldas kvalifikationer och fälles slutligen domen.

När dörrarne slås upp igen, och nämnden träder ut, är sällskapet vanligen redan talrikt. Te drickes, presentationer försiggå. Vanligen medför en eller annan medlem någon gäst, ofta från andra länder. Jag har sällan sett ett så stort sällskap så gladt och så kamratligt, hvarje nick, hvarje handtryckning tyckes säga: "det var roligt att vi träffas igen." Och så flärdlöst! Skulle man tro det — bara fruntimmer — och toaletterna spela ingen hufvudroll. Men der finnes ju så mycket annat som är värdt att se. Der sitter till exempel friherrinnan Sofi Adlersparre, man känner igen henne på de långa bruna lockarne och de blida dragen. Det är hon, som fört kvinnosaken framåt med sådan takt och sådant jämnmod. Och der till venster friherrinnan Thorborg Rappe, hon der med de mörka strålande ögonen och det vackra leendet, hon

som egnar sin tid och sitt hjärtas kärlek åt de andligt vanföra barnen, åt idioterna.

Der längre fram se vi ett ungt, friskt och gladt ansigte. Det är Carolina Wideström vår kvinliga läkare. Och hvem kan för öfrigt nämna dem alla dessa framstående lärarinnor, målarinnor, slöjdidkerskor, filosofie doktorer och kandidater och hela kåren af musikaliska artister och amatörer?

Bland författarinnornas skara har det på sista året varit flera tomrum. Man har saknat fru Edgren, som vistats utomlands. Eljest är hon en personlighet, som man ej kan undgå att märka. Hon för sig med värdighet, talar lifligt och energiskt med någon svårighet för bokstafven r och bär sitt hufvud med det rika, litet oregerliga gråsprängda håret med en viss öfverdådig käckhet under det hennes glada, lifliga ögon tyckas uppfatta och observera allt.

En annan af våra mera framstående författarinnor har genom en långvarig sjukdom hindrats att besöka Idun. Jag menar fru Alfhild Agrell. Hvem blef de första åren icke glad att se det täcka ansigtet med den fina, skära hyn, det ljusa, krusiga håret, de ärliga, blå ögonen och det smittsamma leendet? Man hoppas dock nu att snart få återse denna intagande företeelse i den krets, hvilken hon så ofta gladt med sina lustiga tal, sina kvicka infall, sina humoristiska uppläsningar af de numera tryckta oförlikneliga bondhistorierna.

Man ser icke mer Victoria Benedictsons stränga och distingerade drag. Men der finnes ändå ej så få författarinnor. Der träffar man t. ex. fröken Mathilda Roos, lång, smärt och förfinad, den unga, behagliga fru Wahlenberg-Kierman, mera lik en blyg mimosa än en iakttagande skribent, fröken Amalia Fahlstedt med flera.

Sedan man pratat en god stund vid sin tekopp, (och att sorlet då är ofantligt antar jag att hvar och en kan förstå), ljuder på en gång ordförandens klubba och det blir moltyst, med undantag naturligtvis af att en och annan icke förmår afbryta så der med ens utan vågar några enstaka hviskningar för att sluta meningen.

Ordföranden är fröken Ellen Key, hon som håller tal, hvilka kunde anstå en parlamentsledamot, och som i sin befattning inom detta sällskap vet att med sällsynt takt och en fin humoristisk godmodighet använda så väl ordet som klubban.

Hon anmäler nu, hvad som för tillfället utgör aftonunder-

hållningen, diskussion öfver ett förra gången föreslaget ämne, ofta intressant och liflig, ett föredrag, en uppläsning eller en deklamation. Sist kommer musiken, körer, duetter, solosång, fiol och piano alltsammans å merveille. Obevekligt klockan half tio supé, men efter den händer det, att det blir ett litet nachspiel vid kaffekoppen med lustiga tal, verser, munterhet och glam. Och så skiljs man åt senast half tolf, sällan utan att ha behållningen af en intressant bekantskap, en ny idé, en skön melodi som ljuder kvar i örat — och säkert medvetandet om att äfven detta anspråkslösa sällskap *vill* i sin mån medverka till samvarons förädlade och höjande.

Vi tillåta oss att här meddela ett föredrag, som hållits vid en af Nya Iduns sammankomster och öfverlåta åt läsaren att bedöma, om icke också i en kvinnoklubb man kan få höra saker af värde.

A. K—dt.

Parisersalonger på sexton- och sjutton-hundratalen.

Föredrag hållet i Nya Idun.

Det moderna sällskapslifvet i Frankrike leder sitt ursprung från den krets, som Cathérine de Vivonne, markisinna de Rambouillet, vid början af 1600 talet samlade omkring sig. I denna krets, som är bekant under namnet "hôtel Rambouillet" efter värdinnans hem, herskade en verkligt fin umgängeston — ännu vid denna tid en nyhet för fransmännen. Ifrån hôtel Rambouillet spred sig denna fina umgängeston, som med tiden blef något för sirlig och konstlad, genom de många gästerna till andra sällskapskretsar, som med mer eller mindre framgång, sökte efterlikna den.

Hvar och en som utmärkt sig på något område eller som egde något af den litterära bel-esprit, hvilken på den tiden så mycket värderades, hade tillträde till hôtel Rambouillet, som hvar afton under mer än trettio år — från 1618 eller 1619 till omkring 1650 — var samlingsplats för en vexlande krets af förnäma damer, statsmän och krigare, författare och konstnärer.

Man sysselsatte sig hufvudsakligen med konversation och med granskning af nyutkomna litterära arbeten eller med sådana, som ännu voro under arbete. Vanligtvis var det författaren själf, som läste upp sitt verk för sällskapet, hvilket gjorde sina anmärkningar och anbefalld

ändringar. I allmänhet gick denna granskning ut på ett ytterst noggrant, att icke säga småaktigt sofrande af ord och uttryck; det var snarare ett språkligt förfiningsarbete än en litterär granskning. — Ibland upptogs något ämne till diskussion och salongen liknade vid dessa tillfällen, än "en universitetssal, der lärda theser efter alla konstens regler angrepos och försvarades, än en af medeltidens cours d'amour, der sköna damer afgjorde något vittert spörsmål."

Bland diskussionsämnen förekom intet oftare än kärleken, som annars hade föga kredit i hôtel Rambouillet. Den var ersatt af det subtilare och modernare galanteriet, som bjöd "hvarje man att gifva den kvinliga skönheten sin höfviska dyrkan, och hvarje dam att låta sig älskas, men ej älska; att kvarhålla de slafvar hennes skönhet vunnit genom makten af hennes behag, men ej genom ynnestbevis." Allt som var artificiellt hade en särskild lockelse för denna tids i många andra fall så sunda och naturfriska människor. Villigt underkastade de sig galanteriets bud, och till och med de annars så själfsväldige och öfvermodige unge adelsmännen sökte att öfverträffa hvarandra i den mest ridderliga uppmärksamhet mot de stolta skönhetserna, som med en slags nedlåtande likgiltighet läto sig dyrkas.

Medelpunkten i hôtel Rambouillet var, både genom sin ställning och sina egenskaper, värdinnan själf, Cathérine de Vivonne. Hon var född i Rom 1588 och blef vid tolf års ålder gift med Charles d'Angennes, markis de Rambouillet, som innehade en hofjänst hos Ludvig XIII. — Vid tjugo års ålder drog sig markisinnan de Rambouillet från hofflivet, som ej roade henne och bildade i stället hemma hos sig en liten "salon" af några intima vänner. Emedan hennes dåvarande hôtel var för litet för att rymma ett större sällskap, lät hon efter egen ritning uppföra det ryktbara hôtel Rambouillet och inredde det med en lyx, som väckte stort uppseende. Hennes stora salon, som var målad i blått, och der draperier och möbelyg voro af blått sidendamast med guldfransar, väckte i synnerhet mycken beundran, ty man hade hittills ej i Paris sett rum dekorerade i andra färger än gult eller rödt. Här, i den "blåa salongen", var det som madame de Rambouillet tog emot sina talrika vänner, samt alla den tidens erkända storheter, äfvensom unga, okända författare.

Madame de Rambouillet beskrifves enstämmigt, som en ovanligt ädel och upphöjd karakter, som utmärkt maka och mor, och som pålitlig vän. Hon hade en för sin tid ovanlig bildning; hon talade flere språk, skref vackra bref — en på den tiden högt värderad konst — var mycket beläst i den spanska och italienska litteraturen och kunde bättre än de flesta bedöma värdet af ett litterärt arbete; hon var der-

till mycket bevandrad i grekiska och romerska historien och mytologien. — Hon älskade en allvarlig och lärd konversation; hon talade väl och gärna i alla ämnen, utom i politik, som så vidt det var möjligt, var bannlyst från hennes krets. Hon tillhörde heller aldrig något visst politiskt parti, hvarför också personer af alla partier och åsigtter umgingos i hennes salon. Kardinal Richelieu, som hade mycken aktning för madame de Rambouillet, gjorde mer än ett försök, att närmare fästa henne vid sina intressen. Han lät en gång genom en af sina vänner bedja henne att inberätta till honom de yttranden, som fälldes om honom i hennes salon och lät denna begäran åtföljas af några fina, men dock tydliga vinkar om, att han vid hennes mans befordran skulle erinra sig hennes tjänster. Hon svarade lugnt och bestämdt, att "alla kände allt för väl den aktning hon hyste för Hans Eminens för att någon skulle våga tala illa om honom i hennes närvaro, hvarför hon ej heller skulle kunna vara honom till tjänst på det sätt han önskade."

Hennes lysande och lyckliga lif stördes ej af några vexlingar, förr än 1645. Då stupade hennes ende son i slaget vid Nördlingen och sorgen öfver hans död utvecklade hos henne en egendomlig sjukdom, hvars första tecken visat sig några år förut. Hon tälde ej vid värme eller dager; "kom hon ut i solen, kokade blodet i hennes ådror", säger en af hennes biografer, "så att hon stundom förlorade medvetandet." Den besynnerliga sjukdomen tilltog för hvarje år och tvingade henne slutligen att draga sig undan från allt umgängeslif. De sista åren af sitt lif tillbringade hon i ett nästan mörkt rum, der det aldrig eldades.

Madame de Rambouillet's namn har vanligtvis inför eftervärlden framkallat bilden af Molières "précieuser" som hunnit så långt i konsten att uttrycka sig, att de kunde gifva sin betjänt den välklingande befallningen: "voiturez-nous les commodités de la conversation" (sätt fram stolarne) och som i stället för det intetsägande uttrycket "se sig i spegeln", funnit det innehållsrika "consulter le conseiller de grâces" — men Molière lär ej hemtat sina modeller i hôtel de Rambouillet, utan i mademoiselle de Scudéry's eller i någon ännu senare krets, der damerna i onatur föga stodo efter dem, som så länge i "Les précieuses ridicules" framkallat världens löje. Madame de Rambouillet var ytterligt ömtålig för det simpla och fula på alla områden, men i synnerhet för det simpla eller rättare sagdt det allt för hvardagliga i ord och uttryck, och denna ömtålighet dref henne till att försöka omskapa umgängesspråket, som också i hôtel Rambouillet antog en något konstlad prägel. Hon bär således ansvaret för att hafva infört denna riktning, "le genre précieux", men hon har också temligen orättvist fått bära

skulden för dess löjliga öfverdrifter, ehuru de flesta tillkommit i en senare tid och i en annan krets än hennes. Hon har delat hela hôtel Rambouillet's öde att blifva ihågkommen af eftervärlden mera för sina fel än för sina förtjänster.

Madame de Rambouillet hade fyra döttrar; de tre äldsta voro bestämda för klosterlifvet, den fjärde, Julie, var hôtel Rambouillet's prydna och stolthet. Genom sin "esprit" — som säkert liksom madame de Rambouillet's vältalighet skulle förefallit en senare tid rätt tung och tråkig — och sin fina bildning var hon själen i den vittra krets, der hon vuxit upp, likasom hon genom sin enkelhet och sin glädighet var allas älskling. Aldrig har någon varit föremål för så mycken "galant" hyllning och för så mycken ridderlig kärlek som hon. Kärleken tilltalade henne ej, "men hon visade den ej ifrån sig med förakt, utan förstod att förvandla den till trofast vänskap", säger en af hennes vänner. Ännu mindre än kärleken tilltalade henne äktenskapet. Att vara medelpunkten i sin mors lysande krets, att älskas, beundras och besjungas i kupletter och madrigaler, att inlåta sig i en litterär strid i dag med Voiture i morgon med Chapelain, det var målet för Julie de Rambouillet's ärelystnad, den andliga atmosfer i hvilken hon fann sig väl. — Olyckligtvis förmåddes hon af föräldrars och vänners, af drottningens och kardinal Mazarins förböner att skänka sin hand åt herra de Montausier, som under tretton år dagligen bringat henne det ödmjukaste hyllningsoffer, och som för henne gjort den största uppoffring den ena människan kan göra för den andra — han hade afsvurit den protestantiska läran och blifvit katolik för hennes skull.

Madame de Montausier förlorade snart icke blott det poetiska skimmer, som omgifvit Julie de Rambouillet, utan äfven den ära och det anseende, som hon i så hög grad åtnjutit i hôtel de Rambouillet. Som "dame d'honneur" hos Ludvig den XIV:s gemål, underlättar hon konungens förbindelse, först med madame de la Vallière, sedan med madame de Montespan, en svaghet som bedömdes med så mycket större stränghet, som man icke tilltrött henne den. Hon blef kungligt belönad — hennes man blef guvernör för Dauphin, ståthållare i Normandie, hertig och pär af Frankrike — hon "gouvernante" för de kungliga barnen. Men hvad hon vann i rang, förlorade hon i anseende; världen som eljest i sådana fall är så öfverseende, kunde aldrig förlåta den högsinnade madame de Rambouillet's dotter denna låghet.

Utom värdinnan själf och hennes dotter Julie utgjordes stamtruppen i hôtel de Rambouillet af några personer tillhörande den högre sociétén, bland dem Condé och ett par af hans intima vänner, blifvande marskalkar af Frankrike, samt hans syster, madame de Longueville

och madame de Sablé; senare tillkommo madame de Sévigné och madame de la Fayette. Bland dem som voro införlifvade med den intimaste kretsen på grund af sina litterära förtjänster, märkas mademoiselle de Sceudéry, Voiture, Chapelain, Conrart och Pellisson.

Hvar och en af dessa "stamgäster" spelade en så stor roll i hôtel de Rambouillet, att de alla borde närmare omtalas, men som det skulle föra oss för långt, nödgas vi att stanna vid någon af dem och föredraga då madame Sablé, dels emedan hon är mindre känd än de andra, dels emedan hon var Cathérine de Vivonne's närmaste vän och en fulländad typ för den "précieusa" riktningen, som hon, nästan lika mycket som madame de Rambouillet själf, bidragit att införa i hôtel Rambouillet.

Madame de Sablé tillhörde en högförnäm familj, de Souvré, liksom också hennes man, markis de Sablé, som härstammade från huset Montmorency. Hans mindre aktningvärda lif förorsakade hustrun sådan sorg, att hon blef sjuk och nästan förlorade sin ovanliga skönhet. Denna omständighet förmådde henne att flytta till sin egendom Sablé, der hon i några år lefde i tillbakadragenhet med sina barn. När hon efter denna tid återkom till Paris hade hon återfått sin mycket prisade skönhet, och såg sig åter omgifven af en lika talrik skara beundrare som fordom — "Madame de Sablé var kokett, och hennes hjärta var benäget för ömma känslor", säga hennes vänner; "ingen hade tänkt så mycket öfver kärleken som hon, och ingen kunde göra en så liflig och tilltalande målning af dess olika arter", men madame de Sablé var ännu mera stolt än kokett, och hon låtsade derföre i enlighet med galanteriets bud, knapt märka den hyllning, för hvilken hon var föremål — "Damerna äro skapade till världens prydnad och för att tjänas och tillbedjas, männen böra göra sig värdiga dem genom stora och ädla handlingar, och de böra anse det som en tillräcklig belöning för sina förtjänster att få visa damerna sin vördnad" — det var hennes valspråk. "Som madame de Sablé hade stor skönhet och försvarade sin sats med mycken kvickhet", säger madame de Mottéville i sina memoarer, "så lyckades hon att förskaffa den betydlig auktoritet." — En af hennes många beundrare var Voiture, som fick erfara olägenheten af att hembära en så stolt dam sin hyllning. Hon samtalande gärna med honom i litterära ämnen och derigenom uppstod dem emellan en slags förtrolighet, utan att han dock någonsin vågade öppet visa henne något galanteri. Men hans ärelystnad dref honom att inför världen gifva sig sken af större insteg i hennes gunst än han verkligen egde. Ständigt sågs han komma från den gata, der madame de Sablé bodde och en gång då hon var i Maine på ett besök gjorde äfven Voiture en resa dit och lät en derstädes boende vän herbergera sig under några dagar.

Vid sin återkomst till Paris lät han påskina att han varit hos madame de Sablé. Rätta förhållandet att han aldrig träffat henne blef naturligtvis också snart känt. När madame de Sablé märkte hans dubbla spel, drog hon sig alldeles undan ifrån honom, och han blef tvungen att afstå från den för hans fåfänga så smickrande rollen af madame de Sablés riddare.

Ungefär vid den tid då madame de Rambouillet af sjukdom tvangs att lemna umgängeslivet, drog sig också madame de Sablé till hälften tillbaka ifrån världen. Hon hade anslutit sig till Jansenismen, liksom många af den tidens förnäma damer och skaffat sig en bostad invid klostret Port Royal i Paris, der hon trädde i nära personlig beröring, både med nunnorna i detta kloster och med eremiterna i det stora Port Royal utanför Paris. — Men hon glömde ej i sin nya tillflyktsort sina vittra intressen, utan samlade omkring sig några vänner, som bildade en slags "salon", der man liksom i hôtel Rambouillet sysselsatte sig med allehanda litterära frågor. Genom det föredöme hon gaf uppstod och utvecklades en ny vitterhetsform, "pensées och maximes", som gaf litteraturen de bekanta mästerverken af hennes vänner: Pascal, Nicole och la Rochefoucauld.

Efter 1645 då madame de Rambouillet's sjukdom tilltog och hennes dotter Julie lemnat hemmet förde hôtel Rambouillet blott en tylande tillvaro. Dess fullständiga upplösning inträffade vid utbrottet af Frondekriget, då både herrar och damer kastade sig in i partistriderna med en lidelse, som icke lemnade tid och lust öfrig för andra intressen.

Hôtel Rambouillet's betydelse är större än man vid första ögonkastet kunde vara böjd att antaga. Det är der kvinnan första gången medvetet ingriper reformerande i kulturlivet, och hvad är då naturligare än att det område på hvilket hon först försöker sig är sällskapslivet, som alltid legat henne närmast. Genom galanteriets för oss så löjliga sällskapskomedi och dess både osmakliga och pedantiska bestämmelser infördes mycken onatur, men aktningen för kvinnan och för civilisationens fordringar höjdes derigenom, och i tidens föreställningssätt medförde det ett omslag, som åtminstone något dämpade den allmänna råheten och de vilda vanor, som voro en af religionskrigens mest beklagansvärda följder.

Men om hôtel Rambouillet's inflytande i sådana afseenden som dessa var öfvervägande helsosamt, var det deremot i litterärt afseende

af mera tvifvelaktig nytta. I hôtel Rambouillet grundlades den trånga uppfattning af den så kallade "smaken", som så länge hämmade all naturlighet och friskhet inom litteraturen och poesien.

* * *

Sedan lugnet blifvit återställt efter Frondekriget stormar, bildades några smärre "salonger" i Paris, men de upphörde alla efter en kort tillvaro, sedan Ludvig XIV koncentrerat allt umgängeslif vid hofvet, der det antog en pompös högtidlighet, men der det under inflytande af den smak och den harmoni, som äro utmärkande drag i Ludvig XIV:s tidevarf, förlorade det de egenheter och öfverdrifter, som den föregående generationen påtryckt detsamma.

G. *Hjelmerus.*

Ernst Ahlgren.

(Victoria Benedictson.)

Född $\frac{6}{3}$ 1850 död $\frac{22}{7}$ 1888.

For in the veindrawn ashencoloured palm
 Death's hollow hand holds water of sweet draught
 To dip and slake dried mouths at, as a deer
 Specked red from thorns laps deep and loses pain
 Swinburne.

Bland folkens sagoskatter finnes en djupsinnig dikt, som i en efter folklynnena vexlande drägt omkläder det öfverallt gjorda rönet af livvets oberäknelighet. Det är sagan om de goda och onda ödesmakter, som mötas vid ett barns vagga, der den ena lägger sina yppersta håfvor, den andra vid en hvar af dem fäster sin förbannelse.

Ernst Ahlgren var i sällspord grad ett mål för denna ödesmakternas ofärdbringande täflan.

Hon var född med en diktarsjäls djupa kraf på utveckling, vixelverkan med beslätgade naturer, sympati, rika, vexlande intryck, rörelse, m. e. o. lif i sina former, och hon nödgades tillbringa nästan hela sitt lif i "småsinnets skrubb", inklämd i trånga hvardagsförhållanden i en svensk landsort.

Hon var genomglödgad af frihetskärlek, och hon stötte hela sitt lif pannan mot fördomar och tvång; hon älskade sanningen och

tvangs från barndomen in i förställning. Hon var en spontan natur, som uppfostran nödgade att stelna och tystna; hon var en för helhet anlagd natur och hvarje hennes lifsförhållande vardt ett splittradt.

Hennes ideal af lycka var kärleken i äktenskapet — och äktenskapet blef för henne ett, kärleken ett annat; det kroppsliga moderskapet ett, hjärtats moderlighet ett annat.

Hon var en rörlig friluftsvarelse, en driftig handlingsmänniska, och hon bands i årtal vid sjukbädden, för lifvet vid ett par kryckor. Hon hade en våldsam arbetshåg och arbetskraften svek henne; hon ville dana fulländade skapelser men hon nådde aldrig sitt eget mått, och hennes käraste diktartankar vordo fragment.

Hon hade konstnärslynnets håg för omedelbar, generös lifsnjutning, för att kring sig sprida trefnad och glädje, och hon var pinad af små näringsbekymmer, af fruktan att ej kunna trygga sitt lifsuppehälle. Hon var danad att beherska omständigheterna och de blefvo henne öfvermäktiga.

Hon älskade lifvet med en djup och sund kärlek och hon slutade det i obotlig lifströtthet. Hon fasade för dödens kval och gaf sig själf en kvalfull död.

Förklaringen af detta slut ligger i slitningen mellan alla dessa oförsonliga motsatser.

En läkare hade en gång styrka nog att stund efter stund till vetenskapens gagn anteckna förloppet af sin själfvalade död.

Ernst Ahlgren sökte göra något liknande. Men kraften svek henne och af den började skildringen finnes blott några rader. I dem yttrar en man att hela hans föregående lif endast syntes honom som en förberedelse till det slut för egen hand, som nu skulle komma. Det är denna samma djupa känsla af något ödesbestämdt, som präglar alla Ernst Ahlgrens meddelanden om sitt själstillstånd under de senaste åren. Det är en fix idé, som länge snärjer sin svarta länk kring konstnärsglädjens gyllene tråd och kring lifskärlekens röda, innan den helt fördunklar dem båda.

Men detta själstillstånd berodde icke ensamt på ett djupt, i skaplynnets försänkt svärmod. Det berodde framför allt på själfva lifsförloppet.

Ernst Ahlgren fruktade att hennes lif efter hennes död skulle hemfalla åt den mytbildande fantasi, som gärna

sysslar kring tragiska öden. Hon hyste den allmänt mänskliga önskan att icke misskännas af samtiden — eller framtiden. Men Ernst Ahlgren hade derjämte den produktiva personlighetens känsla af att tillhöra samtiden. Sina lifserfarenheter ville hon — så långt hon hann — helst omsätta i diktens form. Men äfven den del af hennes lifs historia, som icke nådde till denna högsta form af själfmeddelelse, önskade hon icke gömma undan. Hon meddelade sina lifserfarenheter både muntligt och skriftligt med mycken öppenhet åt sina vänner, och hon ansåg att de af hennes lidanden, som varit föranledda af gängse fördomar, icke borde gömmas som förtroenden utan komma att medverka till undergräfandet af dessa samma fördomar.

Andra af Ernst Ahlgrens vänner hafva lemnat värdefulla bidrag till skildringen af hennes personlighet *). Då jag nu det oaktadt söker foga några drag till bilden, sker det endast på grund af hennes egen önskan, att jag en gång skulle tälja hennes saga.

Men ehuru Victoria Benedictsons enskilda lif, lika väl som *Ernst Ahlgrens* offentliga, tål full dager — och skulle vinna derpå — finnes mycket, som af hänsyn till andra ännu icke kan meddelas. Dock torde mången anse, att i det följande tagits allt för ringa hänsyn till de lefvande; de må då besinna om ej hänsyn till de lefvande stundom måste vika för hänsyn till de döda.

Af nyss nämnda skäl blir det icke mycket jag nu har att meddela, som ej redan är känt. Men ur ett rikt stoff får den ene alltid fram en något olika bild än den andre. Jag vill här söka ge min uppfattning af Ernst Ahlgrens lif och skaplygne, så som jag lärt känna dem genom egna intryck, genom brevexling och genom meddelanden från de båda som i lifvet och i döden stodo henne närmast, hennes yngsta styf-dotter, fru M. af Geijerstam, och hennes vän Axel Lundegård.

* * *

Ernst Ahlgren yttrade en gång, på det för henne egenomliga ordknappa, långsamma, och lågmälda sätt, som för alltid gräfde in sådana hennes ord i ens minne: "Lifsledan

*) Se Georg Nordensvans meddelanden i 7—8 häftet 1888 af *Ny Svensk Tidskrift*, Gustaf af Geijerstams uppsats i *Svea*, samt Axel Lundegårds i *Polstjärnan* för 1889.

är i och genom själfva födelsen hemlighetsfullt mängd med min natur. Jag kom omotiveradt till världen; därför kan lifvet ej få tag i mig. Tråden, som binder mig vid tillvaron, är skörare än den som binder andra."

Och så berättade hon om sin födelse på ungefär samma sätt som hon gör det i brevet till en dansk väninna, som Axel Lundegård anför (i Polstjernen). Hennes föräldrar hade i omkring tjugo år lefvat i hvar sin ända af huset och aldrig träffats utom i matrummet, men, då hennes äldsta systers förlofning firades, slöts fred. "En mycket kort sådan, ty då jag snarast möjligt derefter kom till världen, hade ofreden åter inställt sig." Först tvistades om barnets namn, sedan om dess uppfostran.

Fadern, Thure Bruzelius, af den kända prestslägten, hade ej fått följa sin önskan att bli militär och blef i stället en ohågad jordbrukare. Han hade något af det gry, som sedan förstärkt, återkom hos dottern, ett koleriskt och melankoliskt temperament, med en otillfredsstäld längtan på djupet. Modern var en strängt religiös och viljestark principmänniska, af hvilken dottern ärft energien i sitt skaplynne, och en sällsynt förmåga af själfbeherskning.

Mellan dessa föräldrar, som voro hvarandras diametrala motsatser skulle nu barnet delas; 6 timmar om dagen var hon sin mors egendom och som modern erhållit en för sin tid ovanligt god uppfostran, undervisade hon själf dottern. Men, berättar denna:

"Under min fritid stal jag mig alltid till att vara samman med min far. Han hade två egenskaper, som lockade mig oemotståndligt: sinne för friluftslif och förmåga att berättas. Han lärde mig rida, brottas, skjuta med pistol m. fl. manliga idrotter; han behandlade mig i det hela taget som en pojke." — Vid hans melankoliska berättelser grät flickan hejdlöst, men så fort hon befarade att modern kunde se henne och fadern, gled hon ned från hans knän och när modern frågade hvarför hon grätit, svarade hon: för ingenting.

"Oftast låg det emellertid öfver det, han berättade, en oemotståndlig, smittande humor; och det humoristiska elementet drog mig alltid mer än det tragiska. Min mor var alltid tragisk, strängt tragisk, utan tårar. Som barn hörde jag henne ibland yttra, att hon grätit som ung. Jag trodde henne icke; det föreföll mig lika omöjligt, som underverken i bibli-

ska historien, hvilka jag icke heller trodde på. Mina föräldrars ömsesidiga fiendtlighet gjorde min ställning till dem båda skef; jag ville stå väl med dem båda — och jag tvangs att ljuga för dem båda. Denna barndomserfarenhet har, sedan jag blifvit vuxen, gjort min sanningskärlek nästan brutal. I det hela ha de egendomliga förhållanden, under hvilka jag växte upp, sedermera lemnat djupa spår i mitt lif — — —

— — — Jag tvingades att vara som en gammal människa, när jag var barn, därför har något af barnnaturen glömt sig qvar djupt inne i mig. Jag kan vara konventionel i mitt sätt, men jag blir det aldrig i mina känslor och min tankegång.”

Redan långt förut har Ernst Ahlgren (i *En Realist*) skildrat detta sitt barndoms dubbelf och i några skizzer i den efter hennes död utkomna samlingen (*Från Malmö, Ur mörkret, Tre*) får man också en inblick i den slutna barnasjälens lidelser och lidanden. Till de senare hörde de oupphörliga hinder som reste sig mot hennes önsknings i form af påminnelser om att hon var flicka. Skilnaden i uppfattning af en flickas och gosses rättigheter och möjligheter plågade barnet ännu medan hon sprang omkring och låtsade vara ”fars pojke”; motsatsen mellan mannens och kvinnans rätts- och pligtområden blef framdeles för hennes senare lif ödesdiger. Hennes sista bikt *Ur mörkret* är det samlade uttrycket för allt det lidande som hon erfarit, endast emedan hon varit kvinna, d. v. s. ”en paria, som aldrig kan höja sig ur sin kast.”

Själftva stället der Ernst Ahlgren framlefde sin barndom, en gammal gård i den flacka Trelleborgstrakten, var heller icke ett sådant, der naturintryck verka befriande. Skönhetsinnet hade ej någon näring af en sådan naturens fågring, som lockar till drömmar och väcker lyriska stämningar. Natursinnet blir hos slättbor vanligen pittoreskt, icke poetiskt. De få en klar och bestämd iakttagelseförmåga, ett utveckladt sinne för form och färg, just genom själfva enformigheten hos det, som ögat möter. Och detta slags natursinne blef Ernst Ahlgrens. I hennes naturskildringar finnes intet af lyriker men åtskilligt af målare. Landskapsskildringen är emellertid icke den starkaste sidan af hennes diktning. Hennes rikaste naturintryck kommo ej under kontempleration utan under rörelse; sport var för henne det bästa sättet att träda i liflig beröring med naturen. Men hennes egenskap

af kvinna stängde henne i viss mån alltid från ett otvunget friluftslif och längre fram blef sjukdomen det stora hindret för hennes naturnjutning. Denna blef i och genom sjukdomen af en vekare, mera kontemplativ art. Men när hon från dödens närhet återvände till lifvet, beröfvade henne lidandet småningom känsligheten för naturens rogifvande inflytande. Det är ej den minst olyckliga af lidandets följder, att det icke blott isolerar från människorna utan hämmar förbindelsen med naturen genom att göra en både döf och blind. Ernst Ahlgren var medveten om denna förändring och kände den som en del af den stora tomhet hon klagade öfver. Sinnet för människornas och för djurens lif var dock alltid hos Ernst Ahlgren starkare än hvarje annat. Hon kunde vända sig från hvilken härlig naturtafla som helst, för att ifrigt följa någon ganska hvardaglig företeelse af mänsklig art. Och detta grunddrag kan skönjas hos henne redan i barndomen. De gladaste stunder hon mindes, utom friluftslifvet med fadern, var när hon — mot de uttryckliga förbuden — smög sig ned i folkstugan (skildrad i hennes senast utkomna Berättelser och utkast). Genom dessa stulna fröjder utvecklades tidigt hos henne det förstående af folkets lif, som ger Ernst Ahlgrens folklifsbilder den geniala, omedelbara, hvarken på "herrs-kaps"språk eller i "herrs-kaps"stämning omsatta uppfattningen af folkets skaplygne. Hon behöfde ej idealisera bort råheten, för att kunna framkalla äkta medkänsla med det äkta mänskliga hos folket, emedan hennes sympatiska blick hade upptäckt det väsentliga, som andra förbise för det oväsentliga. — Hon ansåg själf att utan denna barndom och ungdom på landet, der de fåtaliga intrycken bli så mycket djupare, och utan dessa ströftåg till folkstugan skulle hennes diktning saknat ett af dess mest kännetecknande drag. Och ej blott hennes diktning, utan hela hennes skaplygne, nämligen dess äkta folkliga rigtning. Hon kunde vinna småfolkets hjärteförtroende, hon betraktade mera andligt slägt med daglönaren än med sin egen samhällsklass. Dess, särskildt hvad kvinnorna vanligen angår, orkeslösa tillvaro var henne en akut plåga. Arbete och försakelse, till dess man genom arbetet skaffat sig medel till njutning, sådan var hennes lefnadsvishet. Hon fruktade njutningslystnaden i samband med ekonomisk osjälfständighet. "Detta blir den unga generationens

olycka" sade hon ofta: "På den vägen skola de frestas att svika sina åsigter. Och därför skall jag förfölja denna svaghet ända in i rätthålen — ifall jag får lefva."

Hon skrifer i ett bref 1887:

Jag känner att jag är underklass äfven när jag minst ser ut så; jag är rå af natur, af böjelse, af opposition emot hela fädernets och mödernets nedärfda embetsmannahögfärd, derfor — när jag kommer tillhopa med människor som blott älska skönhet och harmoni, — så är det något inom mig som reser sig. I själ och hjärta är jag demokrat.

Om jag utan modifikationer skulle följa mina egna böjelser, så skulle jag vara mycket spantansk af mig; mina rum skulle se ut som klosterlika studerkammare. Men nu är det inte så. Jag har händighet att arrangera, och jag söker göra allt så prydligt, så mjukt och så inställsamt jag kan. Hvarför? Jag *har* färgsinne och allt det der. Jag afskyr lyx, och ändå skulle jag kunna omge mig med den, om jag hade råd. Det är en liten inkonsekvens, som jag ler åt själf. — Jag hatar att höra sidenet frasa på min egen kropp, — och jag bär det ändå. Jag har ett sådant behof att göra det behagligt för dem jag håller af."

Hon skulle icke varit en konstnärsnatur och icke heller kvinna ifall hon saknat nämnda "inkonsekvens".

Att det icke var råheten i och för sig som drog Ernst Ahlgren till folket och för henne stälde dess lifsförhållanden i ett så vackert ljus, behöfver väl knapt sägas. Det var sundheten och enkelheten, det var framför allt arbetslivets härlighet, som grep henne. Ty hon älskade arbetet ej blott emedan det *gaf* livets bröd, nej, som själfva livets bröd. Arbetet var för henne den stora, allvarliga uppfostraren till en äkta lifsglädje. Hon har förhärligat arbetet öfverallt, men ingenstädes så som i *Fru Marianne*, en bok som hon diktat mindre till *kärlekens* än till *arbetskärlekens* ära. Hon låter visserligen kärleken till Börje drifva Marianne in i arbetet, men det blir detta själf, som omedvetet men säkert öfvar sitt pånyttfödande inflytande. Denna bokens underströmning har endast af fåtalet blifvit nog påaktad.

Samarbete i kärlek — sådan var Ernst Ahlgrens uppfattning af lyckan i äktenskapet. Och hon var i detta afseende framom flertalet i sitt kraf på omdaning af förhållandena. Hon hoppades att mycket af den gamla romantiken i förhållandet mellan könen skulle vika för en verklig gemensamhet i sträfvan den. Arbetet skulle varda denna omdanare af äktenskapet.

"Jag önskar er", skref hon till en ung författarinna före hennes giftermål, "en sund, stark, inre lycka, som tål både det fula, det prosaiska, och som ändå frodas så fort solen skiner."

Ernst Ahlgrens tro på arbetets makt gränsade nästan till öfvertro. "Du blir säkert lycklig, ty du älskar arbetet"; "du kan icke vara helt olycklig, ty du orkar arbeta" — sådana ord yttrade hon ofta. Och om hon själf fått bevara arbetskraften, hade hon också bevarat nog mycket af lifslusten för att kunna lefva.

* * *

Detta nu antydda grunddrag i Ernst Ahlgrens skaplymne — hvars utveckling längre fram i tiden jag i det ofvan sagda sökt följa — tedde sig på ett ovanligt bestämdt sätt redan vid hennes utträde ur barnaåren. Hon ville hafva ett eget arbete, ett lifsmål. För tjugo år sedan var en sådan önskan ännu mycket ovanlig hos unga flickor i välburgna hem. Utom det inneboende konstnärslaget och den energiska arbetshågen var det också andra förhållanden, som bidro att så tidigt rikta Ernst Ahlgrens håg utåt. Hon drömde ej som andra flickor om hemmets och kärlekens lycka. Ett hems glädje och ro hade hon aldrig känt; hon hade ju fått själfva föräldraömhets vanständ af splitet och af dubbelheten. Kärleken trodde hon icke skulle komma på hennes lott. Hon var uppfostrad i den tron att hon var fränstötande ful; hennes långa, magra företeelse i de smaklösa drägterna — under barndomen halft goss- halft flickkläder — var henne en ständig plåga, som ökade hennes ytterliga skygghet och slutenhet, egenskaper som följde henne genom hela lifvet. Hon skref (under sitt längre besök i Stockholm 1885):

"Jag lider under en verklig olycka: jag kan inte tala. Ja, ni skrattar, men det är minsann icke narri för mig detta att jag aldrig kan uttrycka mig muntligt. Ni kan icke tro hvad ett sådant der naturfel kan isolera en människa; men vore det ett naturfel, så vore det kanske drägligt, ty då skulle det troligen öfverensstämma med min karaktär. Nu är det i stället så, att denna pinsamma skygghet, som kommer mig att se så handfallen ut, endast är en ymp, som grott fast i min varelse under en serdeles olycklig barndom. Och denna ymp strider emot min öppna och oförskräckta karaktär. "Men" — slutar hon "hvem vet om icke min tunga lyte gör mig till författare?"

Denna aldrig besegrade skygghet var i de första ungdomsåren så ytterlig, att sällskapslifvet var henne en tortyr, och ehuru hon lidelsefullt kunde längta efter att få vara glad, fri, behaglig som andra unga flickor, föll det henne icke in att hon någonsin skulle komma att känna sig fri och lycklig

genom något annat än det, som dag och natt sysselsatte hennes tankar: konstnärnsbanan. Sina unga, naiva drömmar har hon själf skildrat i *Pengar*, der Selmas brutna förhoppningar äro tecknade efter hennes egna erfarenheter. Ty när Ernst Ahlgren kom till sina föräldrar med bönen att få utbilda sina anlag för teckning vid målarakademien eller åtminstone i slöjdskolan i Stockholm, då mötte hon åter det hinder, som hon så väl kände sedan barndomen, det hinder, som rest sig mellan henne och så många oskyldiga glädjeämnar: hon var en flicka. Och hon var dertill en flicka af god familj, i en för mögen ekonomisk ställning. I sådana familjer bruka döttrarna ej bli artister. De bruka göra hemmet behagligt för sina föräldrar, tills de själfva bilda ett nytt hem. Detta var det passande, derför också det rätta för en flicka; således äfven det naturliga och lyckliga för henne.

Men denna unga kvinna hade inga förutsättningar till att bli en familjeflicka. Hon svarade sina föräldrar att, då de nekade henne pengar för sin utbildning, skulle hon själf förtjäna medel till sina studier. Ty hon hoppades ännu, att motståndet väsentligen berodde på pengar och på tvifvel om allvaret i hennes vilja. Hon skaffade sig plats som guvernant i en bekant familj, och började med friskt mod arbeta för sin konstnärnsframtid.

Under dessa tre år — från sjutton till tjugo — började hennes ungdom.

Hon gjorde nu en och annan erfarenhet, som rubbade hennes uppfattning af sig själf. Så t. ex. berättade hon, huru hennes sjelfleda fick den första lindringen, när hon en gång vid ett besök i Malmö hörde ett par förbigående ynglingar hviska: "En sådan vacker flicka!" Hon kände sig yr, som om gatan gungat, som om husen dansat omkring henne. Var kanske hela hennes pinsamma känsla af att sakna allt kvinnligt behag en följd af ett bland de många misstagen i hennes uppfostran? Var hon verkligen inte olik andra kvinnor? Skulle också hon kunna inge kärlek, kunna meddela lycka?

Från den stunden hade hon liksom flyttat in i en varmare zon.

Hon började bli något mindre skygg; vågade, på sitt blyga sätt, visa sin ungdomliga håg för glädje och vänlighet. Under denna tid genomlefde hon en erotisk erfarenhet, som

slutade i missförstånd och utan att någondera kom till klarhet om den andras — kanske ej heller om sin egen — känsla. *Han* for till Amerika; hon trodde — som alla flickor i tonåren vid deras första steg inom förgårdarne till Eros allra heligaste — att hon hade för alltid avslutat sin kärleks historia. Och så mycket fastare samlade sig nu åter hennes håg kring konstnärnsbanan.

Men när hon ånyo kom till föräldrarne och visade dem att hon verkligen själf förtjänat medel till första årets vistelse i Stockholm samt uttalade sitt hopp att de genom detta skulle bli öfvertygade om allvaret i hennes beslut, mötte hon alldeles samma svar som första gången.

Skulle hon således aldrig få ett mål för den arbetshåg, den handlingskraft som svälde inom henne? Jo, hon *skulle* till hvad pris som helst skaffa sig ett lifsmål, hon *skulle* nå friheten.

Och båda delarne trodde hon sig vinna, då en enträgen friare åter bjöd henne sin kärlek och sitt hem.

Han var visserligen 28 år äldre än hon och enkling med fem barn, men den unga fästmön fann i allt detta endast en ökad utsigt att kunna bli honom en hjälp. Fästmannen hade dessutom anseende som en bra och duglig man, med en god ekonomisk ställning och föräldrarnes invändning mot giftermålet gälde egentligen blott åldersskilnaden.

Hvad som framför allt sysselsatte fästmöns tanke, under den korta förlofnings tiden, var att hon nu skulle bli fri från allt det tryck hennes eget hem öfvat, att hon skulle få en rik verksamhet, ett varmt hem och hon var full af de innerligaste föresatser att bli god och nyttig. Att äktenskapet skulle medföra en annan art af tvång tänkte hon icke på, så mycket mindre, som hon ej hade någon föreställning om äktenskapet. Hon var uppfostrad i den vanliga, som oskuld ansedda okunnigheten om lifvets stora, naturliga villkor. Och då hon ingen verklig upplysning fått om detta, som ej kunnat undgå att bli ämne för hennes eftertanke, hade hon gjort upp för sig en fantastisk förklaring, som föga motsvarade verkligheten.

Hösten 1871 gifte sig Victoria Bruzelius med då varande bankdirektören och postmästaren Ch. Benedictson i Hörby. Hennes själstillstånd efter erfarenheten af äktenskapet, utan fullt personlig hängifvenhet, kännetecknas af det sakförhållande, att hennes första själfmordsförsök inträffade under de första åren af hennes äktenskap och af hennes yttrande att, då hon begrof det ena af de två barn, hon födde i sitt äktenskap, kände hon ingen sorg — endast lättnad.

Ernst Ahlgren kunde aldrig beröra ett ämne, som gränsade till området för dessa personliga erfarenheter, utan att stämman fylldes af en så intensiv lidelse att den nästan slocknade; blicken svartnade och läpparnes linier blefvo järnhårda.

Hela hennes varelse syntes i sådana stunder vara *hat*: hat mot det konventionella pryderi, som kunnat möjliggöra ett lifsöde som hennes, och detta hat fick sitt starkaste uttryck i *Pengar* en bok, som hvarken skildrar författarinnans skaplygne eller hela lifshistoria, men som utan denna historia ej kommit till. Slutet af *Pengar* fann hon längre fram okonstnärligt och ämnade — i fall af en ny upplaga — omarbета det. Men själfva den indignation, som ändtligen bryter fram ur Selmas stelnade väsen, var det samlade uttrycket af förf:s djupaste lidande, var en så stark lifsverklighet som någonsin pulserat i ett diktverk.

För en engiftesnatur — och så kallar sig Ernst Ahlgren — är det emellertid omöjligt att finna sig ha gifvit någon del af sin personlighet utan att söka bringa verkligheten i harmoni med aningen om hvad ett äktenskap borde vara. Ett sådant bemödande är ofta grunden till troheten i mången oriktig förlofning, som slutar med äktenskap, mångt äktenskap, som *ej* slutar med skilsmässa. Oftast är det kvinnan som i det längsta håller fast möjligheten att omdana ett förhållande, i hvilket hon finner sig ha inlåtit sig utan att få eller ge en hel kärlek.

Och Ernst Ahlgren sökte, äfven hon, att få ett rikare samlif till stånd. För att ävägabringa åtminstone något slags gemensamt intresse tog hon sin tillflykt till sitt universalmedel, arbetet. Hon blef mannens medhjälpare i hans befattning som föreståndare för Skånes enskilda banks filial i Hörby, och hon vann genom detta en mångsidigare människokänedom och en insigt i praktiska förhållanden, som sedan kom hennes diktning till godo.

Men annars blef allt sig likt. Oförenliga motsatser kunna icke af en god vilja sammansmältas. Hade någon enda anknytningspunkt funnits för förstående och sympati, skulle kanske dock den ena partens energiska bemödanden småningom förvandlat förhållandet.

Nu ökades i stället afståndet år från år. Ernst Ahlgren fylde tomheten med arbete, studier, förströelser — allt var bättre än att ha tid att sitta och grubbla på det allt mer aggende medvetandet af förnedring, den allt jämt växande upprors-känslan.

Styfbarnen voro dock den bästa hjälpen. Hon var deras vän, kamrat, uppfostrare, hon sökte göra hemmet gladt och godt för dem och deras vännr; hon var ännu sjelf så ung, att hon också för egen del kunde med lif och lust deltaga i de enkla nöjen hon hjälpte dem att ordna. Hon målade och ritade fortfarande, ehuru det började bli henne klart, att det icke var åt detta håll hennes egentliga anlag visade. Hon ansåg sig dock sedan ha haft gagn för sin diktning af målningen, emedan den utbildat iakttagelseförmågan.

Den stora landsbyn Hörby, med flera herrgårdar i närheten, medförde en hel del sällskapligt umgänge. Hvar den ståtliga fru Benedictsson visade sig, ingaf hon respekt och undran. Hon var ej blott i yttre mening hufvudet högre än allt folket, äfven i inre mening måste människor se upp till henne, en situation, hvilken som bekant inger vissa naturer tillgifvenhet, men åter andra motvilja.

Den, som vid ett ytligt sammanträffande i sällskapslifvet, hade dömt Victoria Benedictsson som stel, stolt och kall, blef emellertid genomvärmad af hjärtegodheten i hennes väsen, ifall de bragtes i beröring med henne genom någon deras sorg eller glädje, som hon kunde dela.

Skvallerintressen deremot delade hon aldrig och hon brukade på bjudningar rädsla sig undan fruarnas, af dessa intressen lifvade krets, ut till ungdomen. Hon slog sig då ned vid pianot och spelade oförtrutet dansmusik, under ungdomens glada tacksamhet. Glad satt hon då sjelf i ungdomskaran, som flockades kring henne och täflade i att visa henne sin beundran och tillgifvenhet. Hennes makt öfver ungdomen var obegränsad. Hennes styfbarn dyrkade henne och voro stolta öfver henne. Hon var en, genom själfva sin slutna hemlighetsfullhet tjusande varelse, som kunde styra

med ett ord, hejda med en blick och väcka lycksalighet genom ett af sina sällsynta loford, eller sina ändå sällsyntare smekningar. Hennes misshag var förkrossande; hennes godhet rörde alltid på ett innerligare sätt än andras.

Det var icke blott barn och ungdom, som kände detta stilla, djupa väsens oemotståndliga dragningskraft. Den unga hustrun till den åldrade mannen blef ofta mål för andra mäns hyllning, en hyllning, som åtminstone en gång stod på gränsen till en allvarligare känsla. Denna vänskap bragte en rikedom af sympati, af utvecklande tankeutbyte, af värme in i Ernst Ahlgrens lif. Det sätt på hvilket mannen behandlade saken — en antydning derom finnes i *Ur mörkret* — vidgade, som genom en jordbäfvning, klyftan mellan man och hustru.

Ännu ett annat ämne hade börjat att starkt uppröra samlifvet. Diktardägen hade brutit fram hos hustrun. Och den mötte nu, men förstärkt, hindret från barndomen och ungdomen.

Var hon icke hustru och mor? Borde en kvinna försumma sina närmaste pligter för en okvinlig ärelystnad? Skrifveriet var i allmänhet opassande för en kvinna, och det var ovärdigt den kvinna, som hade en makas kall. Hon borde ej söka en blåstrumpas utmärkelser. Hon skulle kanske dessutom bli en misslyckad författarinna, som endast gjorde sin man löjlig och hemmet otrefligt, utan att dock uppnå en enda litterär framgång. —

Och så kämpade Ernst Ahlgren för andra gången sin frihetsstrid, en hårdare strid än den första, men en slutligen segerrik. Konstnärspersonligheten hade nu funnit sitt rätta uttrycksmedel och dermed också nya krafter till själfhäfdelse.

Här börjar *Ernst Ahlgrens* egentliga lifshistoria och det är den jag i nästa nummer skall söka skildra.

(Fortsättning följer).

Ellen Key

Liten återblick.

När gammal man blir, sitter inom hus
 Och själf ej orkar agera,
 Förbi sig man låter, i dissolving views,
 Det flyddas bilder passera.
 Och allt som de komma, från söder, från nord,
 Man tar sig en pris och yttrar ett ord
 Och ser, när det kommer till stycket,
 Att världen är konstig i mycket.

Så gör man en uppsats och skrifver den ren,
 Kasserar hvad sämst är och sjukast,
 Och vill någon annan läsa den se'n,
 Så tackar man allra ödmjukast.
 Till vexling med frågor af djuptänt natur
 Så kan litet kallprat ibland — eller hur? —
 Ju alltid sin plats försvara,
 Om icke för långrandigt bara.

Och för det bör man alltid kunna akta sig. Kort och dumt *kan* gå an; långt och dumt är oförsvarligt. Hoppoms att det skall lyckas oss finna en medelväg!

Hur långt skola vi alltså våga blicka tillbaka? Bestämdt icke längre än till höstflyttningen. Denna är nu mera hos oss en glad tilldragelse, nästan en familjefest, sedan man vet att den nye värden, hvarhelst vi hamna, skall taga emot oss med öppna armar, låta oss medföra hela dussinet barn och spela piano till kl. 12 på natten, om vi behaga. Också såg man i höstas den ena noachsarken efter den andra, i form af väldiga flyttlass, vagga fram öfver gatorna, med soffan öfverst och i soffan jungfrun, öfverskuggad af palmer och ficus, hvilkas krukor trängdes i hennes knä. Stockholmarne äro nomader, som ständigt söka ett *hem* utan att någonsin finna annat än en *våning*. De som ega hus, sälja dem, undan för undan, och de som ena året fått sig en bostad, lemna den det nästa för en annan. Vi äro nu en gång så beskaffade och bli troligen aldrig annorlunda.

I stil med detta, hålla vi oss heller aldrig hemma i vår hyrda bostad. Ut skola vi beständigt, på spektakler, på före-

läsningar, i ordenssällskap, på konstföreningar, på middagar och på supéer. Vi beklaga lifligt att så är — och lika lifligt springa vi åstad, alldeles som om detta kretslopp vore obligatoriskt.

Så fingo vi i höstas en ny cirkus, och trognare lupo icke hästarne kring arenan, än vi lupo dit. Tänk bara: dresse-rade hästar, dresse-rade hundar, dresse-rade tricotdamer och dresse-rade clowns, allesamman "framhafda i frihet" af öfver-dressören med eller utan sin chambrière, mot hvilket trollspö en kapellmästares taktpinne t. ex. icke kan jämföras — i vår hufvudstadspubliks tycke! Dessa nöjen äro alltid mer eller mindre förbundna med fara, stundom med verklig dödsfara, men just detta tycks vara det som har största lockelsen för en bildad publik — som dertill är kristlig. Kom så det i ordets fulla bemärkelse rysliga ögonblick, när "miss Idola" blef rifven af kungslejonet, i hvars gap hon vid en af föreställningarne stack sin hand. Men tror man att detta *miss*-öde verkade afkylande på publiken, så bedrar man sig. Nästa gång var huset proppfullt. Det *kunde* ju händt att miss Idola då blifvit uppäten, så att man haft full valuta för sin biljett. Men det blef hon inte, hvilket bevisar att man aldrig med säkerhet kan räkna på ett litet oskyldigt nöje. Man gick således ifrån föreställningen med betydligt sviken förväntan och hade inte annat att trösta sig med än hoppet om bättre lycka nästa gång. Och den lyckan kommer nog i sinom tid, derom kan man vara viss.

Så hade vi i de små treffliga kineserna ett nöje af mera ofarlig natur. De gästade oss länge, uppträdde öfver allt och kisade på oss så snedt men på samma gång vänligt och välvilligt, att vi riktigt började tycka om dem. Än såg man dem på teatern, än i någon droska och nästan dagligen på hötorget, der de traskade omkring med sin lilla korg på armen för att göra uppköp och studera folklifvet. Våra damer gingo efter dem och togo med tydlig afund ögonmått af deras långa hårpiskor, hvilka likt pendeln på en regulator sakta svängde fram och åter vid hvarje steg. Till sist blefvo de så hemmastadda här, att man kunde bjuda dem på både sim-uppvisningar och på en af Iduns sammankomster (det manliga Iduns, förstås, trots att de, med afseende på sina kjolar, lika gärna kunde gjort furore i det kvinliga.) Hvad de sade på simuppvisningen eller *om* de sade något, vet jag icke.

Men på Idun höllo de tal till sällskapet på sitt obegripligt sköna, himmelska språk. "Tsing, tsung, pi" — (allt är förbi!) och "Phi hong chem" (måst fara hem!) lär varit det egentliga innehållet, hvilket djupt grep de församlade. Dessas tröst är dock att kineserna lofvat komma igen — om icke förr, så när det nya luftskeppet kommer till stånd, det der som skall kila åstad med en hastighet af 40 sv. nymil i timmen.

Då kunna de få taga i betraktande vår allra nyaste ståt i Östermalms saluhall. Den som vid en ronde inom dess brokiga och lockande värld icke känner sig husligt stämd, blir det aldrig. Alla högsta klassernas elever i våra flickskolor borde minst två gånger i veckan tillhållas att gå dit, för att under lämplig ledning studera konsten att göra hushållsuppköp på angenämaste sätt och ort. Lefvande, sprittande fiskar, artistiskt ordnade frukter och grönsaker, kött, som nästan kan försona en med slagtaryrket, smör i pyramider som de grannaste ängsbollar — ja *allt* hvad till köksdepartementet hör finnes här samladt på ett ställe och så retande utställt, att man frågar sig själf om man verkligen *är* i Stockholm eller i någon af de stora världsstäderna. Butikraderna bilda hela gator, mellan hvilka man skrider fram i ständigt ökad undran och beundran, och der man lätt kan gå miste en första gång, så många och så olika äro de. Och allt detta inrymdt i ett palats af väldiga dimensioner och stor arkitektonisk skönhet.

Men den gamla torghandeln är derför ingalunda afskaffad. Några steg från Östermalms mönsterhall sitta, som förr, hela rader "torgfruar" bakom sina öppna stånd, sitta der i ur och skur med gråa koftor och röda näsor och vänta på *sina* kunder, dem de äro vissa på för några öre billigare pris pr æ eller kappe. Och dessa komma lika säkert som de äro väntade, ty de äro af den sorten som behöfva se på öret.

För resten är det roligt att se torggummorna der som en *sittande* illustration till det Stockholm som *går*. Man kan och bör icke för det nya sluta sitt hjärta till för det gamla.

Att det nya för resten icke alltid är så värdt att hålla sig till, såg man nyss af miss Fay och hennes märkvärdiga "konster". Och dock var det så när att hon duperat oss allesammans, vi förståndiga och bildade människor, som gjorde henne den äran att tro på hennes förbindelse med andevärlden och att offentligt och helt allvarsamt "kontrollera" henne,

medan vi en annan gång medlidsamt le åt en stackars bondhustru, som för att rädda sitt sjuka barn betjänar sig af "nio sorter brändt hår, ögat af en ugglas eller vingen af en flädermus..."

Men missen gjorde onekligen sin sak bra — så länge den lät göra sig. Hon framräckte åt publiken sina oskyldiga händer för att bindas. Och fötterna — ja för all del, dem behöfde hon icke heller. Men bak ryggen, der räfven har sin lilla svans, der hade missen sin lilla klippattiralj, med hvilken hon duperat både vanligt folk och snillen, och *den* behöfde hon. Just den var mediets medium. Men så kom en opåräknad nordström och sköljde bort hela tillställningen med tillhörande rykte, penningar, nimbus och möjligheten af vidare uppträdande här i landet.

Att vi äro botade för våra spiritistiska tendenser, torde ej därför vara så afgjordt. Kanhända

att när ett år har gått eller två
en annan miss träder opp
och att vi skynda, stora och små,
till *hennes* salong i galopp.
Vi *vilja* bedragas. Hvad här man såg
på jorden, är gammalt re'n.
Astralfigurer — till dem står vår håg
i etherns flammande sken.

En kropp af dimma, en själ af luft,
en lösryckt, fladdrande hand,
en griffelskrift, utan spår af förnuft,
en knäppning på luta ibland.
En knackande bordfot, en spöklik ton,
en suck som af andar bestås,
se det är "framtidens religion" —
(en *Fay*-religion, — gu'nås!)

Men hvad ser jag: jag har knappast börjat allt hvad jag ville säga, och redan är papperet slut! Hade tänkt att yttra några ord om så väl kapplöpningen till Nils Forsbergs ryktbara taffla som om Geijerfesten i Upsala. Nu äro båda dessa tilldragelser räddade, medan jag själf har intet annat att göra än ögonblickligen försvinna, med löfte att en annan gång försöka concentrera mig bättre.

Lea.

Fredrika-Bremer-Förbundets meddelanden.

Arbetsområden för kvinnor.

Dagny börjar härmed införandet af en serie kortfattade meddelanden, afsedda att sprida upplysning angående arbetsområden tillgängliga för kvinnor jämte dertill hörande inträdes- och examensfordringar.

I. Sjukvården.

a) Kvinnan eger samma rätt som mannen att praktisera som **läkare**.

Efter studentexamen afläggas först *medicinsk-filosofisk examen*, till hvilken förarbetet kräver minst 1 år. Denna examen *måste* afläggas i Upsala eller Lund men studierna för densamma kunna till stor del skötas vid Stockholms högskola. *Medicine kandidatexamen* tager en tid af i medeltal 4 år och kan efter behag afläggas vid Karolinska Institutet i Stockholm, vid Upsala eller Lunds universitet. Samma frihet med afseende på val af ort för examens afläggande gäller äfven den sista eller *medicine licentiatexamen*. Förberedelserna dertill äro dels s. k. tjänstgöringar å sjukhus, som *måste* göras *såväl* vid ettdera af universiteten i Upsala eller Lund *som ock* vid Karolinska Institutet i Stockholm, dels inläsning af ämnena (som man gör hvar man vill). Till denna examen åtgår ock i medeltal 4 år.

b) För att blifva **tandläkare** fordras, efter aflagd godkänd studentexamen, först en c:a två års praktisk kurs såsom *elev* hos någon tandläkare. Elev eger sedan att undergå kandidatexamen, för att varda till s. k. *medhjälpare* antagen. För att aflägga *tandläkareexamen* behöfver medhjälpare vanligen ytterligare ett års utbildning, antingen hos enskild tandläkare eller vid tandläkarepolikliniken i Stockholm. Tandläkareexamen afläggas i Stockholm efter anmälning i Kongl. Med. styrelsen, och inför 3:ne examinatorer, sedan förut det s. k. praktiska profvet (2:ne tandarbeten) blifvit förfärdigadt.

c) För att blifva **fältskär** fordras afläggande af s. k. fältskärs-examen, hvilken får afläggas först efter uppnådd myndig ålder inför Stadsläkaren och af honom tillkallade: 1 fältskärmästare, 1 läkare och 1 magistratsperson. Förberedelse till denna examen plägar åtgå $1\frac{1}{3}$ —2 år, hvaraf beräknas ungefär $\frac{1}{2}$ år för genomgående af kurser i anatomi och kirurgi, $\frac{1}{2}$ år för tjänstgöring å serafimerlasarettet samt några månader för utbildning hos fältskär. Denna tid torde dock kunna

anses tillräcklig endast om den är väl använd och efter praktisk verksamhet hos erkänt skicklig fältskär.

d) Utbildning såsom **barnmorska** vinnes vid därför anordnade kurser i Stockholm, Göteborg och Lund. Den, som vill varda till lärling antagen, ingifve till Konungens Befallningshafvande i det län, der den sökande har sitt hemvist, sin till Kongl. Medicinalstyrelsen ställda, *egenhändigt* skrifna ansökan hörande vid denna ansökan, följande intyg vara fogade, nemligen:

a) af vederbörande pastorsembete, bestyrkande att sökanden vid lärotidens början uppnått en lefnadsålder af åtminstone 22 år, men icke *öfverskridit 35 år*, samt att hon är *välfräjdad* och eger *god kristendoms-kunskap*; med uppgift derjämte om hennes *födelseort* och *hemvist*, samt huru hon *dittills sig försörjt* *);

b) läkarebevis, hvarigenom styrkes, att sökanden är *frisk*, har *stadig helsa*, är *fri från kroppsluten* och för öfrigt synes vara *till barnmorska lämplig* **);

c) från ordinarie lärare vid allmänt läroverk eller vid folkskola derom, att denne *vid för ändamålet företagen pröfning* ***) funnit sökanden ega 1) full färdighet att väl läsa svenskt och latinskt tryck, äfvensom förmåga att nöjaktigt redogöra för det lästa, och att någorlunda felfritt uppskrifva ett dikteradt stycke; 2) färdighet i de fyra räknesätten i hela tal och öfning i enkel hufvudräkning; samt 3) en läslig handstil; börande detta intyg, om det af folkskolelärare utfärdats, vara försedt med attest af skolrådets ordförande eller vice ordförande angående betygsutgifvarens behörighet; dock kan i stället för sådant intyg gälla betyg om samma kunskaper, utfärdadt från folkskolelärareseminarium eller annan känd läroanstalt för kvinnor, der sökanden åtnjutit undervisning;

d) af tvenne i orten bosatte välkände män derom, att sökanden eger *erforderliga medel* så väl för sitt *uppehälle* under lärotiden som till inköp af *nödiga instrumenter* efter lärotidens slut. †)

Sökande, som önskar åtnjuta fri undervisning vid läroanstalten i

*) Fördelaktigt är om jämte det ofta knapphändiga prestbetyget bifogas trovärdiga personers intyg om, hur sökanden förut sig försörjt.

**) *Stadig helsa* och *frihet* från kroppsluten skall intygas. Befinnes sedan helsan klen eller öfrefins lyte, såsom t. ex. kartnaglar, snedhet o. d. så lär eleven hemsändas sig till kånbar ekonomisk förlust.

***) Kunskapspröfningen *måste* vara *för ändamålet* företagen. Ofta sändas skolbetyg öfver kunskaperna vid afslutandet af skolan (kanske 10 år förut!) Sådana betyg kunna ej godkännas.

†) Intyg, att sökanden har *erforderliga medel* för sin kurs, *måste* finnas.

Lund, bör, i stället för det i mom. d) omförmälda intyg, vid sin ansökan foga behörigt kommunalstämmoprotokoll, hvarigenom styrkes, att sökanden af någon landsförsamling, som lemnar årligt bidrag till samma anstalt, blifvit kallad att efter slutad lärotid till ordinarie barnmorska med bestämda lönevilkor antagas, och att församlingen förbundet sig, att bekosta hennes underhåll under lärotiden samt förse henne med erforderliga instrumenter.

Kursen, som räcker 9 månader, omfattar allmän förlossningskonst. Den som i denna kurs erhållit minst betyget berömlig, har rätt att genomgå en 3 månaders kurs i *instrumentalförlossningskonst*.

e) Utbildning såsom **sjuksköterska** kan vinnas vid *Hemmet för sjuksköterskor* och vid de af föreningen *Röda Korset* anordnade kurser, båda i Stockholm ¹⁾.

För att blifva antagen som elev vid **Hemmet för sjuksköterskor** fordras god helse, allvarlig håg för sjuksköterskekallet, god skolunderbyggnad samt att vara mellan 21—35 år. För utrönande af sökandens lämplighet förbehålles en prøfvotid af en månad. Den, som blifvit antagen till elev, förbinder sig att 3 år stanna i hemmets tjänst, deraf 1 år som elev och 2 år som sköterska. Vid inträdet erlægges en afgift af 150 kronor, hvaremot erhålles "allt fritt" af hemmet, samt under de två sista åren en årlig lön af 250 kronor.

För att blifva antagen som elev vid **Röda korset** fordras god skolunderbyggnad samt en ålder af 20—30 år. De af föreningen Röda korset anordnade lärokurser omfatta en tid af 6 månader. Hvarje elev erhåller under lärotiden af föreningen 50 kr. i månaden och förbinder sig att i händelse fäderneslandet råkar i krig mot fastställd ersättning ställa sig till föreningens förfogande och arbeta för dess syftemål. Under fred eger hon frihet för egen del sysselsätta sig med sjukvård.

Den som kan använda blott en kortare tid för inhämtande af den oundgängligaste kännedomen om vård af sjuka, särskildt vid olycksfall, kan begagna sig af de nu så vanligt förekommande *samaritkurserna*.

Person, som genomgått fullständig samaritkurs, åligger att vid inträffande af olycksfall, *innan läkarehjelp hunnit erhållas, utan ersättning* gifva det biträde som erfordras och af henne kan lemnas.

f) För behörighet att utöfva yrke såsom **gymnast** genomgåas en tvåårig kurs vid Gymnastiska centralinstitutet i Stockholm. Elev som söker inträde vid denna kurs, får ej hafva uppnått 30 år och skall

¹⁾ Äfven vid *diakonissanstalten* utbildas kvinnor i sjukvård, men endast i sammanhang med annat, som ingår i en diakonissas kall, hvarför ingen mottages der *endast* för undervisning i sjukvård.

genom betyg styrka sig ega kunskaper motsvarande inträdesfordringarne vid Högre lärarinneseminarium, samt förete betyg om kropps-konstitution och helsotillstånd enligt af direktionen fastställt formulär. Den som genomgått gymnastiklärarinnekursen, eger kompetens till *gymnastiklärarinnebefattningar* vid offentliga kvinliga läroanstalter. Den som fullständigt genomgått sjukgymnastkursen och deröfver erhållit godkändt betyg, eger att vinna legitimation såsom *sjukgymnast* samt att utöfva sjukgymnastisk verksamhet i öfverensstämmelse med Kongl. M:ts nådiga ordning för sjukgymnasters och sjukgymnastiska instituts verksamhet. (Sv. Författningssamling N:o 55 1887.)

Angående ansökningstid utfärdar Direktionen tillkännagifvande i allmänna tidningar under våren. (Forts.)

Närmare upplysningar angående ofvanstående och öfriga för kvinnor tillgängliga arbetsområden, lemnas muntligen eller skriftligen af Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, N:o 5 Malmtorgsgatan, Stockholm.

Komitén för granskning af barn- och ungdomslitteratur har, med välvilligt bistånd af sakkunniga rådgifvare nu avslutat utarbetandet af förteckningar öfver för barn och ungdom lämpliga böcker. De uppgjorda listorna innehålla för närvarande tretton olika afdelningar, beräknade för åldern från och under sex, och till och med aderton år, och omfatta, utom bilder- och barnböcker för helt små, dels skilda områden såsom: resebeskrifningar, historia, naturvetenskap, skönlitteratur m. m. dels och arbeten på flera utländska språk. Dessa förteckningar komma att fullständigas med nyttkommande arbeten, likasom och ändringar och tillägg kunna ifrågakomma, och hoppas komitén fortfarande få räkna på Hrr bokförläggares och bokhandlares benägna tillmötesgående för insändande och anskaffande af arbeten till granskning. Listorna, som i öfvertryck utgäfvos till sistlidne jul, skickades till Förb:s ombud i landsorten och kunna erhållas, såväl genom dessa ombud, som från filialen i Malmö samt å Förb:s byrå i Stockholm.

För att tjäna till råd och ledning vid inköp af böcker, finnas å byrån en samling, hufvudsakligen nyare barn- och ungdomslitteratur, till påseende. Genom komiténs försorg ordnade, skriftligen affattade omdömen öfver granskade arbeten finnas äfven i för ändamålet särskildt upplagda böcker, hvilka äro å Förb:s byrå tillgängliga.

Hvarjehanda i kvinnofrågan.

Sverige. *Professor Sophie Kovalevski.* Franska vetenskapsakademien hade utsatt en täflan öfver följande tema ur den matematiska fysiken: "att i någon väsentlig punkt fullända teorien för en fast kroppsrörelse." Täflingskrifterna skulle vara inlemnade före den 1 juni 1888, och om något arbete befans vara förtjänt af pris, skulle det samma erhålla en del af eller hela "prix Bordin pour les sciences mathématiques", utgörande 3,000 francs. Detta pris, som stiftades år 1835, har hitills endast 10 gånger utdelats och häraf endast 2 gånger till sitt fulla belopp. Täflan är anonym.

Då täflingskrifterna i år blifvit granskade, befans ett af de insända arbetena vara af så ovanligt framstående beskaffenhet, att akademien beslöt att som en särskild utmärkelse af sina till disposition stående medel höja priset till 5,000 francs. Vid namnsedelns öppnande befans denna innehålla namnet Sophie Kovalevski, professor vid Stockholms högskola. Professor Kovalevski har på särskild inbjudan af akademien afrest till Paris för att närvara vid akademiens offentliga årsmöte den 24 december och då personligen emottaga priset.

Den prisbelönda afhandlingen skall liksom öfriga skrifter, hvilka efter föregående täflan af akademien belönas med pris, offentliggöras i "Journal des savants étrangers", men kommer förut att med akademiens begifvande publiceras i Acta Mathematica.

Kvinnor i fattigvårdsstyrelse. Fem fruar hafva invalts till biträdande ledamöter i fattigvårdsstyrelsen i Östersund för nästkommande år.

Akademien för de fria konsterna har tilldelat konstnärsarvodet i marinmålning för tre år åt målarinnan i marin- och aqvarellmålning fröken *Anna Palm*. Detta är för stipendiati en så mycket större utmärkelse, som den skedde utan ansökan och så godt som enhälligt.

Om flickors uppfostran. Med anledning af flickskolekomiténs betänkande anordnade föreningen för "Gift Kvinnas Eganderätt" ett diskussionsmöte i Hôtel Continentals stora sal, der ämnet flickors uppfostran behandlades. Det mycket talrikt besökta mötet inleddes af lektor Linder.

Göteborgs Kvinnoförenings nu utgifna årsberättelse för nov. 1886 — dec. 1887 meddelar att föreningens verksamhetsgrenar under året utgjorts af 1) Diskussionssammanträden, 2) Lånebiblioteket, 3) Läs-samkvämen för unga flickor; 4) Arbetsbyrån; 5) Serveringsstället "Föreningen"; 6) Skollofskolonierna; 7) Barnbespisningen; 8) Kvinnornas själfhjälpskassa; 9) "Myrorna"; * 10) Kvinliga gymnastiksällskapet.

Lånebiblioteket omfattade vid 1887 års slut 400 verk, de flesta alster af den nyare literaturen.

* Förening för tillvaratagande af sådant affall, som eljest icke plägar komma till nytta.

Arbetsbyrån har varit ganska mycket anlitad dock naturligen i öfvervägande grad af arbetssökande. 153 tjänarinnor hafva genom arbetsbyrån erhållit tillfälligt arbete på längre eller kortare tid.

Serveringsstället "Föreningen" arbetar fortfarande för att bereda dåligt aftönade arbetande kvinnor middagsspisning för billigt pris (15 öre).

Under en del af vintern 1887 bespisades dagligen omkring 460 fattiga skolbarn. Skollofskolonierna räknade sommaren 1887 151 barn. Medel till dessa båda företag hafva erhållits dels genom årsbidrag, dels ock genom tillfälliga bidrag från enskilda personer. Hrr stadsfullmäktige hafva beviljat 2,000 kr. af Göteborgs bränvinsmedel och äfven Göteborgs Pantlåneaktiebolag och Göteborgs Utskänkningsbolag hafva skänkt större summor.

"Kvinnornas sjelfhjelpskassa" hade vid 1887 års slut 55 medlemmar. *Elfva kvinnor studera* nu vid universitetet i Lund.

Norge. *Kvinnans rösträtt i Norge.* I syfte att i Stortinget få en lag genomdrifven, som medgifver kvinnan rösträtt, har "kvindestemmeretsforeningen" utfärdat en adress, till hvilken namnunderskrifter nu samlas.

Kvinnans deltagande i det offentliga förkunnandet af Guds ord var uppställt såsom diskussionsämne vid ett nyligen hållet stiftsmöte i Kristiania. Inledaren framhöll: att Guds ord anvisar åt mannen att förkunna ordet och åt kvinnan att utföra kärlekstjänsten inom församlingen; att härmed icke är "kvinnan förmenadt att tala Guds ord, då det ingår såsom beståndsdel af hennes kärleksarbete; samt att då uppfattningen af hvad som är "offentligt förkunnande" ofta kan vara ganska obestämd, kyrkan bör vid dylika tillfällen förhålla sig varsamt och öfverseende.

Danmark. *Fru Røvsings minnesgåfva till kvinnliga handverkare* har nu ökats till öfver 1,000 kr. och Dansk Kvindesamfunds styrelse har beslutat att dermed understödja kvinnor, hvilka önska lära bokbindareyrket. En bokbindare i Köpenhamn har erbjudit sig att motaga och undervisa kvinnor på sin verkstad.

En adress om kvinnans kommunala rösträtt, som genom Dansk Kvindesamfunds försorg cirkulerat i Danmark har fått omkring 20,000 underskrifter. Den skall nu framlemnas till inrikesministern och riksdagen.

Utvandring till Amerika. Kvinden og Samfundet meddelar underrättelse om den i Amerika nybildade "Solskensmissionen". Denna förening har uppkommit på grund af den i Amerika rådande bristen på hjälp för de husliga bestyren i hemmen. Föreningen vill söka få de bildade kvinnorna att åtaga sig husligt arbete och derigenom bekämpa den fördom — som äfven i Nya Verlden måtte finnas — att det skulle vara en skam att arbeta för penningar hos främmande. Man ämnar vidare bland annat upprätta platsanskaffningsbyråer. Särskildt är man betänkt på att mottaga utvandrare i New York och anvisa dem platser. Föreningen ämnar utbreda sin verksamhet öfver hela landet.

Konstakademien i Köpenhamn blef under oktober 1888 öppnad för kvinnor.

England. För kvinnans politiska rösträtt har utrikesministern, marquisen af Salisbury, vid ett offentligt möte i Edinburg på det bestämdaste uttalat sig.

15,000 sjuksköterskor finnas för närvarande i England.

Kvinnor med offentliga uppdrag. 100 kvinnor äro f. n. i England invalda i skolråd. 58 i olika förmyndarestyrelser, en är inspektör inom fattigvården (Poor law inspector) och 2 kvinnor tillhöra Londons asyl-styrelse (Metropolitan Asylums Board). En mer ovanlig befattning torde miss Pogson bekläda, hon är nemligen "meteorologisk reporter till regeringen i Madras."

Kvinnors mission till kvinnor är namnet på en förening i England, hvars syfte är "att uppsöka och rädda de förlorade." Sedan sin stiftelse har denna kvinnomission på många olika sätt bringat hjälp och understöd åt 19,829 flickor och kvinnor, hvilka utan denna hjälp säkerligen gått under af nöd och elände.

Frankrike. En internationel kongress om kvinnans rätt kommer att hållas i Paris i juni månad 1889. Inbjudning är utfärdad af 7 manliga och 8 kvinliga, kända vänner af kvinnosaken i Paris. Anmälan så väl om bidrag som om deltagande i kongressen mottages af hr Léon Richer, Rue des Deux Gares 4, Paris.

Schweiz. Antalet kvinliga studerande vid de Schweiziska universiteten ökas fortfarande. För närvarande finnas 79 i Zürich af 527, 55 i Bern af 580 och 45 i Genève af 537 studerande. Af dessa tillhöra 102 den medicinska fakulteten.

Italien. Signora De Catalii, som studerat medicin i Bologna har blifvit utnämnd till professor i pathologi i Pisa. Förut fans blott en kvinlig professor i Europa nämligen fru Kovalewski i Stockholm.

Spanien. Två unga kvinnor från Salamanca hafva blifvit licentiatier vid universitetet i Valladolid.

Amerika. En kvinlig uppfinnare. Fru Maria Beasley i Fildelfia har upfunnit en maskin till förfärdigande af tunnor, på hvilken hon tog patent år 1884. Maskinen drifves af 3 män och förfärdigar 600 tunnor om dagen.

22,000 kvinnor deltog i de sednaste kommunala valen i Boston. I följd detta energiska ingripande från kvinnornas sida segrade det republikanska partiet öfver det demokratiska med en betydlig majoritet, och skolråden tillsattes i det förstnämnda partiets anda.

En indianska, prinsessan Verogna, dotter till en berömd mohawk-höfding har hållit föredrag i Amerika. Hon har insamlat en betydlig penningssumma till upprättandet af ett universitet för indianer i Fildelfia.

Till redaktionen insända böcker:

Carl Lumholtz. Bland menniskoätare. V—VIII h. *Nils Hertzberg.* Qvinnans kallelse och uppfostran. *Louisa Alcott.* Under syrenerna. Öfvers. af H. Indebetou. — Det norske Studentsamfunds Visebog. — *L. Dahlgren.* Arbetsstugor för barn. Redogörelse för deras organisation och första verksamhet. — *Verner von Heidenstam.* Valfart och Vandringsår. — Kvinnans rösträtt. Föredrag inom Norrköpingskretsen af Östergötlands röstförening af —r—z. *George Eliot.* IV. Ur landsortslifvet. h. 1, 2. — *Turgenjef,* X. Punin & Baburin. Brigadgeneralen. En slagskämpe. Pasinkof. — *Lina Morgenstern.* Ein offenes Wort über das medizinische Studium der Frauen. — Women's suffrage Calendar 1889. — *Sally Joy White.* Housekeepers & Homemakers. — Studentföreningen Verdandis småskrifter 6—10. — *Robert Geete.* Ordklyfverier, en etymologisk hjälpreda. — *Mary Livermore.* My story of the war. — *Fredrik Klaveness.* Befrielsen fra den første Ungdoms-Usædelighed og dens følger. — *Olaf Sanning.* Dæmring og Dag. — *Hugo Tigerschiöld.* Dikter. — Svensk Kalender 1889. *John Personne.* Svar till federationen. — Skolungdomens sedliga uppfostran. *Marryat.* Den lille Vilden, bearb. öfvers. af L. Hubendick. — *Helena Nyblom.* Qvinnoöden. Noveller. — Den nyaste företeelsen på Lifförsäkringsområdet i Sverige. — *O. A. Øverland.* Fra en svunden tid. Sagn og optegnelser. — *Johanne Vogt.* Til sjøs og i land. — *Emil Selmer.* Fra nutiden. — Lyse livsbilleder i sort, tegnede af *Wilhelm Larsen.* — *D. Meidell.* Paa Kvyds og paa Tværs. — Billeder for børn. — Fra Akerhus til Akropolis. Olaves Pedersen 21:s rapport og andet. Med tegninger af Wilhelm Larsen. — Husmoderens bog. (Regenskapsførsel.)

Till Fredrika-Bremer-Förbundets komité för granskning af barn- och ungdomsliteratur hafva herrar förläggare insändt:

C. E. Fritze: Baron Münchhausens märkvärdiga resor och äfventyr; *Fischier,* Barnens hok; *Lodbrok,* De fem frivillige, Nils Dacke; *Konevka,* På sommarfärd, Svarte Petter; *Swift,* Gullivers resor; *Kronström,* Undrens värld; *Stina och Gudrum,* sagor till julen; *Huizinga,* Vandringer i naturens rike; *Djurklou,* Sagor och äfventyr; *Hofmann,* Barnens sagoskatt från olika länder; *Gilbert,* Den nye Sinbad; *Sevell,* En hästs lefnadsöden; *Ewing,* Vi och världen; När pappa kommer hem; *Mayhew,* Hemliga bref inlemnade hos sockerbagaren; *Philips;* Carrie; *Wray,* En hederspojke från topp till tå, Peter Wilson; (*Larson*) Fosterländskt födelsealbum; *Hood,* En fésaga; *Smith,* Vetenskapliga och ovetenskapliga förströelser; *Wallis,* Furstegunst; *Öman,* Den klassiska literaturen; *Keijser,* Ledstjerner; *Evers,* Lifsfrågor i kristlig belysning; *Fehr,* Evighetsblommor; Familjebibel, Nya testamentet.

P. Palmqvist: *Hocking, S. R.,* En moders testamente; *Thayer, W. M.,* Flit, kraft och karakter; *Giberne, A.,* Fröken Con och hennes skyddslingar; *Power,* Den oljade fjädern.

P. A. Norstedt & Söner: *Marryat,* Den lille vilden.

J. Seligmann: *De Amicis,* Kamrater;

Samt *Dr. A. Hazelius,* Runa; *C. N. Sjöbris* och landvind; *Vera Hjelt* och *Alli Trygg,* Julhelsning 1888.

Anmälan.

Dagny, som äfven under förlidet år utgått i en för våra förhållanden stor upplaga, skall fortfarande verka för **Fredrika-Bremer-Förbundets** ändamål: "en sund och lugn utveckling af arbetet för kvinnans höjande i sedligt och intellektuellt såväl som i socialt och ekonomiskt hänseende". Hon skall äfven följa den nyare literaturen, särskildt sådana dess alster, hvilka beröra sociala och sedliga frågor, meddela kortare berättelser, biografiska och historiska utkast, öfversigter m. m.

Dagny redigeras år 1889 af fru **Amanda Kerfstedt**, biträdd af en redaktionskomité. Fru **S. L—d Adlersparre** har af helse-skäl lemnat tidskriftens redaktion för detta år, men kommer att till redaktionens förfogande ställa sin rika erfarenhet och sitt varma intresse.

Priset för hel årgång blir fortfarande:

För medlemmar af förbundet . . . kr. 2,50

För icke medlemmar „ 4,00

Förbundsmedlemmar prenumerera å **Fredrika-Bremer-Förbundets** byrå, 5 **Malmströmgatan**, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Å Förbundets byrå äro under december månad anmälda:

Arbetsgifvare: för erhållande af lärarinnor 3, lektioner 3, kontors- och skrifbiträden 3, värdinnor och biträden i hem 3, summa 12.

Arbetsökande: lärarinnor 12, lektionsgifvare 5, kontors- och skrifbiträden 5, värdinnor och biträden i hem 3, summa 25.